УДК 374.7 (485)

Тетяна Логвиненко, *кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ГЕТЕБОРЗЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ (ШВЕЦІЯ)

Стаття присвячена аналізу змісту професійної підготовки бакалаврів соціальної роботи за кредитно-модульною системою у закладах вищої освіти Швеції. Розглядаються організація навчання, його структура, форми та методи.

Ключові слова: *Швеція, соціальний працівник, блок, бакалавр, соціальна робота.*

Статья посвящена анализу содержания профессиональной подготовки бакалавров социальной работы по кредитно-модульной системе в заведениях высшего образования Швеции. Рассматриваются организация учебы, ее структура, формы и методы.

Ключевые слова: *Швеция, социальный работник, блок, бакалавр, социальная работа.*

The article is sacred to the analysis of maintenance of professional preparation of bachelors of social work after the credit-module system in establishments of higher education of Sweden. Organization of studies, his structure, forms and methods, is examined.

Key words: *Sweden, social worker, block, bachelor, social work.*

Постановка проблеми. В останні роки у різних європейських країнах, відповідаючи на суспільні потреби, відбувається реформування системи вищої освіти згідно з положеннями Болонської конвенції 1999 року, що забезпечує побудову зони європейської вищої освіти. Важливим завданням ця Конвенція визначає встановлення тісних зв'язків між європейськими країнами у формуванні та зміцненні їх інтелектуального, культурного, соціального та науково-технічного потенціалу, стабілізацію освітнього співробітництва мирних і демократичних суспільств у "Європі знань". У Конвенції наголошується на необхідності досягнення більшої відповідності та порівнювальності систем вищої освіти Європи. До фундаментальних основ реалізації освітньої концепції Болонського процесу віднесено введення двоциклового навчання, запровадження кредитно-модульної системи, розширення та поглиблення мобільності студентів і викладачів, уніфікації визнання кваліфікацій, забезпечення привабливості європейської системи освіти, тісніших зв'язків між вищою освітою та дослідницькими системами, сприяння розвитку поглядів щодо навчальних планів, спільних програм навчання тощо [1].

Однією з країн, що першими підписали її, була Швеція, яка характеризується не тільки високим розвитком соціальної сфери, а й позитивним досвідом професійної підготовки для неї фахівців. Положення конвенції стосуються і фахівців соціальної сфери.

Україна теж приєдналася до реалізації положень Болонської конвенції. Тому шведська освітня практика підготовки фахівців для соціальної сфери становить теоретичний і практичний інтерес для української вищої освіти, є актуальною в сучасних умовах освітньої практики ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійної підготовки соціальних працівників за рубежем розкривають українські науковці О. Вороніна, Н. Гайдук, К. Корсак, Т. Кошманова, Г. Лактіонова, О. Павлішак, О. Пічкар, В. Поліщук, Л. Пуховська, Г. Слозанська та інші. Ними досліджуються освітні системи Австрії, Австралії, Великої Британії, Німеччини, Канади, Польщі, Франції, США. Але досвід Швеції в сучасних соціально-педагогічних дослідженнях майже не представлений.

Мета статті – розкрити особливості підготовки соціальних працівників з урахуванням Болонської Конвенції в одному з провідних університетів Швеції – Гетеборзькому.

Виклад основного матеріалу. Місто Гетеборг має вже певні традиції підготовки соціальних працівників. У 1944 році місцева влада заснувала Інститут соціальної роботи, який у 1977 році був приєднаний до Гетеборзького університету як його факультет. Він став в університеті одним із найбільших і налічував, наприклад, у 2005 р. більше 1400 студентів та 100 викладачів. Факультет забезпечує підготовку фахівців на бакалаврському, магістерському та докторському рівнях.

© Т. Логвиненко, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ГЕТЕБОРЗЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ (ШВЕЦІЯ)

Професійний рівень з назвою "Бакалавр соціальної роботи" був започаткований Парламентським рішенням у 1993 році. Організація навчання бакалаврів визначається навчальним планом, певними програмами, постановами. Навчальний план бакалавра соціальної роботи, за яким здійснюється сучасна професійна підготовка фахівців, був затверджений Радою факультету соціальних наук у 2001 р. і переглянутий у 2005 році, інтегруючи підготовку бакалавра соціальної роботи з підготовкою бакалавра у соціальному догляді та соціальній педагогіці.

Процес навчання бакалавра в університеті зумовлений загальноуніверситетськими та соціально-фаховими цілями освіти, визначеними Постановою навчального закладу.

Щодо загальних цілей університетської освіти вказано, що базова університетська освіта повинна не тільки надавати студентам знання, формувати у них вміння та навички, а й забезпечувати здатність до незалежного, критичного судження, самостійного розв'язання проблем, оцінки різноманітних суспільних явищ, прагнення до прогресу в професійній освіченості, володінні та обміні інформацією на науковому рівні [2].

Відносно соціально-фахових цілей констатується, що студент повинен:

- набути знання та практичні навички, які є необхідними для соціальної роботи на рівні індивіда, групи, громади;

- досягнути компетентності для участі у профілактичній та соціально-корекційній роботі на різних рівнях;

- розвинути здатність до розуміння і аналізу соціальних процесів і проблем, структурування потреб у соціальному догляді, здатність до прийняття рішень та їх практичної реалізації;

- набути знання про соціальні та сімейні взаємозв'язки, які впливають на представників обох статей;

- домогтись здатності обирати різні типи поведінки, впливу, соціального догляду, взаємодії у соціальній діяльності відповідно до офіційно діючих загальних принципів і правил;

- здійснювати самовиховання, набувати знання та вміння особистісного розвитку, критичного мислення, здатності до емпатії, що вимагаються у практичній діяльності;

- одержувати знання, формувати навички для удосконалення соціальної роботи, враховувати різні соціальні чинники впливу на фізичне, духовне, психічне здоров'я, забезпечувати взаємодію у впливах позитивних соціальних факторів;

- володіти знаннями, необхідними не тільки для майбутньої професійної діяльності, а й для здійснення наукових досліджень, оволодіння докторським ступенем у галузі соціальної роботи;

- розвивати здібності до співпраці у наукових пошуках для удосконалення сфери соціальної роботи;

- розвивати здатність до дослідження, аналізу інформації, їх узагальненню та продукуванню усно чи письмово.

Програма навчання бакалаврів, розрахована на 3,5 роки, включає 140 кредитів і розділена на 3 блоки: базовий, проміжний (середній) та просунутий (підвищений) [4].

Програма передбачає задоволення в університетському навчанні як суспільних, так і студентських потреб. Навчання є міждисциплінарним. Воно інтегрує теоретичні знання та практичні вміння і навички. Багато теоретичних курсів має практичне спрямування. Реалізується навчання також безпосередньо у практичній сфері.

Розкриємо в загальному призначення трьох навчальних блоків.

Базовий блок, що складається з 40 кредитів, містить загальні та фундаментальні знання з професії, що стосуються особи, сім'ї, групи та громади. У блоці представлені дискусійні питання, концепції, наукові теорії, знання яких є обов'язковим для фахівців.

У проміжному (середньому) блоці, що складається із 60 кредитів, запропоновані знання набувають проблемності. У студентів через вибіркову групу курсів та самостійні наукові види робіт (пов'язані з практичним навчанням), формується здатність до аналізу, рефлексії. З різних теоретичних позицій представляються та аналізуються центральні проблеми діяльності, перспективи їх розв'язання, щоб це допомогло студентам під час проходження практики.

Просунутий блок (40 кредитів) надає студентам можливість обрати вивчення відповідного курсу і писати самостійну наукову роботу з тематики, що представляє важливі проблеми соціальної роботи. У процесі вивчення цього блоку студент поглиблює вміння розв'язувати проблемні питання: аналізувати їх, критично оцінювати з позицій теорії та власної професійної точки зору. В організації навчання тісно поєднуються професійний та індивідуальний аспекти розвитку студента, розвиваються уміння під час дискусій аналізувати проблемні ситуації, існуючі цінності, пропонувати власне розв'язання етичних питань тощо.

Наводимо перелік навчальних дисциплін

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

(курсів), які вивчаються майбутніми соціальними працівниками у різних семестрах [4].

Базовий блок – 40 кредитів.

Семестр 1:

- Соціальна робота як навчальна дисципліна та професійна діяльність (10 кредитів).
- Соціальна структура і соціальний добробут (10 кредитів).

Семестр 2:

- Особистість і група (10 кредитів).
- Законодавство у соціальній роботі (10 кредитів).

Середній (проміжний) блок – 60 кредитів.

Семестр 3:

- Цільові групи в соціальній роботі (з поділом на дві цільові групи) (10 кредитів).
- Філософія науки та наукові методи (5 кредитів).
- Наукова робота (5 кредитів).

Семестр 4:

- Цільові групи в соціальній роботі (вибірковий курс) (5 кредитів).
- Стратегія діяльності та етика в соціальній роботі (15 кредитів).

Семестр 5:

- Практика із соціальної роботи (20 кредитів).

Просунутий блок – 40 кредитів.

Семестр 6:

- Просунуті курси у соціальній роботі (20 кредитів).
- Соціальна політика і соціальна робота (5 кредитів).

Семестр 7:

- Філософія науки та наукові методи (5 кредитів).
- Наукова робота (10 кредитів).
- Оцінна та якісна робота для професійного розвитку (5 кредитів).

Розкриємо змістове наповнення наведених навчальних курсів.

Базовий блок – 40 кредитів:

Перший семестр.

Курс "Соціальна робота як навчальна дисципліна та професійна діяльність" (10 кредитів). Цей курс має на меті дати студентам фундаментальні знання із соціального догляду та соціальної педагогіки як предмету, професії та дослідницької сфери. Курс розкриває: як виникають соціальні проблеми з врахуванням історичного та соціального контекстів? Як соціальна робота взаємодіє з суспільним середовищем? Він пояснює професійну роль соціального працівника, значення в його діяльності етичних позицій.

Курс "Соціальна структура та добробут" (10 кредитів). Навчальний курс спрямований на забезпечення базових знань із соціальної структури, добробуту громадян, причин виникнення у суспільстві соціальних проблем. У змісті курсу аналізуються фундаментальні організаційні засади суспільства, його політичні, економічні, соціальні, культурні взаємозв'язки. Передбачено вивчення передумов соціальної роботи, що визначені соціальною політикою держави та системою соціального забезпечення.

Другий семестр.

Курс "Особистість і група" (10 кредитів). Цей курс призначений для надання базових знань про людину як індивідуальність та соціальну істоту, про сім'ю, взаємодію між індивідуумом, групою, установою та громадою. Розглядаються також питання розвитку особистості та її соціалізації.

Курс "Законодавство в соціальній роботі" (10 кредитів). Курс дає знання про закони, концепції, офіційну систему цінностей. Пояснюються закони, що стосуються цивільного та адміністративного права. У цивільному праві вивчаються майнове та сімейне право, договірні правила. В адміністративному – його загальні принципи, адміністративні процедури, право на приватну власність, на таємницю.

Середній (проміжний) блок – 60 кредитів.

Третій семестр.

Курс "Цільові групи в соціальній роботі" (10 кредитів). Цей навчальний курс представлений двома вибірковими курсами, які забезпечують знання (юридичні, соціальні, психологічні, культурні) про сфери діяльності та спеціальні цільові групи, з якими доведеться працювати соціальному працівнику.

Курс "Філософські науки та науковий метод" (5 кредитів). У процесі його вивчення студенти оволодівають знаннями про наукову теорію, теорію пізнання, дослідницький процес, різноманітні дослідницькі методи. Курс формує навички вивчення дослідницьких результатів.

Наукова робота (5 кредитів). Студенти виконують наукову роботу, яка в основному побудована на емпіричному матеріалі, зібраному під час практичного навчання в соціальній сфері.

Четвертий семестр.

Вибірковий курс "Цільові групи в соціальній роботі" (5 кредитів). У курсі даються соціальні, юридичні, психологічні та культурні знання про ті цільові групи, з якими буде проводитись соціальна робота.

Курс "Стратегія діяльності та етика в соціальній роботі" (15 кредитів) розвиває здатність студентів до професійного становлення, розкриває знання теорії, методів успішної діяльності, їх ефективне застосування на практиці.

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

П'ятий семестр.

Практика із соціальної роботи (20 кредитів). Практика має на меті трансформацію теоретичних знань у професійну соціальну роботу, набуття практичного досвіду соціальної роботи та поглиблення знань про організацію соціальної діяльності.

Просунутий (підвищений) блок – 40 кредитів.

Шостий семестр.

Просунуті (підвищені) курси у соціальній роботі (15 кредитів). Ці курси мають на меті дати поглиблені знання з певного напрямку соціальної діяльності з врахуванням професійних інтересів студентів. Обговоренню підлягають питання про професійні функціональні обов'язки, методи діяльності соціального працівника, його етику.

Пропонуються курси: "Психосоціальна робота", "Соціальна педагогіка та соціальна діяльність", "Управління та організація (менеджмент) соціальної роботи", "Правові дилеми в соціальній роботі", "Соціальна політика та соціальна робота". Ці курси готують до індивідуальної психосоціальної роботи та роботи із сім'ями і групами, надають більш глибокі знання провідних теорій соціальної педагогіки та традицій соціальної роботи в громаді, розглядають питання волонтерської соціальної роботи, профілактичної діяльності, соціальної та педагогічної роботи з різними соціальними групами. Вивчаються питання адміністрування та лідерства стосовно організацій, робочих груп, включаючи і питання законодавства та економіки. Надаються знання про роль законодавства в соціальній роботі та відносно того, як правова компетенція взаємодіє з іншими компетенціями. Студенти вивчають значення різних соціальних інституцій у створенні умов для соціальної роботи.

Сьомий семестр.

У цьому семестрі представлені "Філософія науки та науковий метод" (5 кредитів), "Наукова робота" (10 кредитів), "Кількісна та якісна оцінка професійного розвитку" (5 кредитів).

Цілі навчання досягаються і сам навчальний процес здійснюється через різні форми: лекції, інструктаж, групову роботу, семінари, здійснення проектів, виконання письмових робіт, прикладних вправ, самостійну роботу з літературою, практику, навчання на базі певних установ тощо. У методиці навчання бакалаврів значна увага приділяється розвитку самостійності студентів, їх самонавчанню, активному самостійному пошуку знань, формуванню критичного мислення. З цією метою періодично проводяться групові студентські дискусії, написання студентами письмових робіт щодо професійної діяльності. Для набуття студентами власного досвіду професійної діяльності велике значення надається проведенню практики. Відбір змісту та організація практики тісно пов'язуються з цілями та завданнями навчальних курсів. Взагалі забезпечується спрямованість усього навчального процесу на узгодженість його з практичною діяльністю. Передбачається та реалізується узгодженість між педагогікою та тими функціями, які студентам доведеться виконувати практично і реалізувати в майбутній професійній ролі. Характерною є така особливість: якщо в базовому блоці навчання самостійна робота студентів з літературою є більш регламентованою та контрольованою, то в просунутому (підвищеному) блоці студентам надається можливість обирати літературу згідно своїх власних професійних інтересів. Навчальна практика проводиться відповідно до робочого розкладу (плану-графіка), затвердженого викладачем – керівником практики.

Відвідування занять студентами є обов'язковим щодо певних елементів навчання, які визначаються навчальним планом і відповідним розкладом.

На завершальному етапі навчання практикується самооцінка студентами власних професійних досягнень та здійснюється контроль їх знань викладачами у формі письмового або усного іспиту чи тестування. Тестування може проводитися як індивідуально, так і в групі. Можуть враховуватись також і завдання, що виконувались студентами впродовж вивчення курсу. Оцінки виставляються у відповідності із Статутом навчального закладу. Оцінюються як теоретичні, так і практичні навчальні курси. Під час оцінювання використовуються такі формулювання: "склав(ла) з відзнакою", "склав(ла)", "не склав(ла)".

При оцінюванні проходження практики застосовуються два останніх формулювання, оскільки вважається, що виміряти якість сформованості практичних навичок об'єктивно важко.

Завершення навчання надає право випускнику на одержання диплома бакалавра соціальної роботи. Студент, який пройшов повний курс навчання та склав необхідні іспити, подає заяву на одержання відповідного сертифіката (диплома) та рівня "Бакалавра наук у соціальній роботі".

Висновки. Отже, підготовка соціальних працівників в університеті організовується на чітких науково-методичних засадах. Передбачається комплекс навчальних завдань, послідовність у їх реалізації у відповідності з

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

кредитно-модульною системою. Надається важливого значення поєднанню теорії з практикою. Деякі елементи навчання можуть бути творчо використані у практиці підготовки соціальних педагогів в Україні.

1. Дмитриченко М.Ф. Вища освіта і Болонський процес: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дмитриченко М.Ф., Хорошун Б.І., Язвінська О.М., Данчук В.Д. – К.: Знання України, 2006. – 440 с. – Бібліогр.: С. 427 – 439.

2. Sweden // Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2006/07. National Trends in the Bologna Process. – Brussels: Eurydice, 2007. – P. 279 – 283.

3. Higher Education in Europe 2009: Developments in the Bologna Process. – Brussels: Eurydice, 2009. – 72 p.

4. Bachelor of Science in Social Work. Department of Social Work. Goteborg University. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 20.12.2009: <http://www.socwork.gu.se/digitalAssets/1186/1186326_Programme_description.pdf> – Загол. з екрану. – Мова англ.

Стаття надійшла до редакції 17.11.2010

УДК 378.124(73)

Ірина Зварич, *кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник НД лабораторії НН центру мовної підготовки Національної академії СБ України і кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ США

Розглянуто педагогічну компетентність викладачів США у кожній нормі базових стандартів INTASC, проаналізовано тести оцінювання викладачів з педагогічної компетентності та педагогічної компетентності з навчальної дисципліни.

Ключові слова: *компетентність, педагогічна компетентність, навчальна дисципліна, компетенція, базові стандарти, тести, оцінювання, якість знань, діагностування, вищий навчальний заклад.*

Рассмотрено педагогическую компетентность преподавателей США в каждой норме базовых стандартов INTASC, проанализировано тесты оценивания преподавателей с педагогической компетентности и педагогической компетентности с учебной дисциплины.

Ключевые слова*: педагогическая компетентность, компетентность преподавателя, учебная дисциплина, компетенция, базовые стандарты, тесты, оценивание, качество знаний, диагностирование, высшее учебное заведение.*

In this article the teachers' tests of pedagogical competence and pedagogical competence of training subject are observed and teachers' pedagogical competence in each norm of basic standards INTASC is analyzed.

Key words: *competence, pedagogical competence, training subject, jurisdiction, basis standards, tests, education, quality of knowledge, diagnose, higher education establishment.*

Постановка проблеми. Модернізація вищої школи спрямована на вдосконалення процесу навчання, виховання і розвиток самостійної, творчої, ініціативної особистості. Саме тому, викладач має володіти знаннями педагогічних наук, розуміти сутність форм і методів демократичного виховання, гармонійного розвитку студентів, щоб спонукати їх до пізнання таємниць природи і наукових досліджень. Реформування вищої освіти та соціально-економічні зміни вимагають нових підходів до процесу навчання у вищому навчальному закладі і підготовки фахівців широкого профілю. Тому однією з вагомих потреб підвищення якості навчального процесу є оцінювання педагогічної компетентності викладачів та впровадження нових методів з методики викладання навчальних дисциплін та діагностування якісного рівня знань студентів.

Аналіз наукових досягнень і публікацій. Вивчаючи дидактичну та методичну літератури можна зазначити, що проблему педагогічної компетентності викладачів розглядають: Ю. Бабанський, В. Бондарь, С. Висоцька, В. Краєвський, Н. Кузьміна, А. Маркова, І. Лернер, В.А. Сластьонін, М. Скаткін, А. Хуторський, В. Шувалова, Г. Стрікленд (Stricland G.), М. Ефрік (Afric M.), Х. Марш (Marsh H.), Л. Роче (Roche L.), У. Кешін (Cashin W.), Ф. Фіч (Fich F.) та інші.

Суттєва проблема оцінювання педагогічної компетентності викладачів широко дискутується

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com